తొలిసమర్త.

రచయిత:

మల్లాది లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రిగారు.

పబ్లిషర్:

కందుల గోవిందం,

జనరల్ బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

1945

—

[వెల 0-8-0

సూచన.

మన దేశంలో ఆయాప్రదేశాలలోని శీతోష్ణ పరిస్థితులనుబట్టి పదుకొండో యేటనే యీడేరే పిల్లలున్నారని, పదహారేళ్ళొచ్చినా ఈడేరని పడుచులున్నారని, ఒకవేళ అప్పుడు ఈడేరినా పురుష సంపర్కానికి నోచుకోని పూబోణులున్నారని, చిన్నవయసులో ఈడేరినా పురుషసాంగత్యం కోసం పోటీపడగల బాలికలున్నారని అనడంలో నిజమెంత- అబద్ధమెంత?

బాలికావివాహముల విషయంలో మన దేశంలో ఇప్పుడుండే సంస్కారాలు భావిదేశౌన్నత్యానికి తోడ్పడుతున్నావా? లేక అధోగతికి దించేస్తున్నవా? పెండ్లీడువచ్చిన బాలికలకు పెండ్లివిషయంలో యివ్వవలసిన స్వాతంత్ర్యం యిస్తున్నారా? ఇవ్వకపోయినందువల్ల యెట్టి విషమస్థితులు కొన్నిచోట్ల కలుగుతున్నాయి? అది జనసామాన్యం తెలుసుకోవాలనే యీరచనకు ప్రధానాశయం— చదివినతర్వాత మీసలహా యివ్వండి—

ఇంకోటి మరచిపోకండి. ఏమిటంటారా?

దీనితర్వాత వచ్చే "మలినమర్త్త" అనేనవల చదవడం!

ఇట్లు, రచయిత:

పండిత—"మల్లాది"

శ్రీనివాసాప్రెస్, రాజమండ్రి. సెప్టెంబరు 1945—1000

౧

"పొరుగింటివిడ్డూరం నీకు తెలియకుండా వుంటుందా?"

'విడ్డూరం అని నువ్వంటే యిప్పుడు విన్నాను. అసలుసంగతేమిటో చెపుదూ?'

'పొరుగింటిలో సంగతి నీకు తెలియదంటే నాకేం నమ్మకంలేదు.

"నాకాసంగతులేవీఅక్కర్లేదునాసంసారగొడవలోనేపడున్నాను

'నీసంసారంలోగొడవలేమిటి? పండంటిసంసారం—కావలసినంత భాగ్యం—కడుపునిండిన మొగుడు— నీకేవమ్మా? ఇంకానావంటి' వాళ్ళని చెప్పు"

'నీకుమాత్రం లోటేమిటి! కడుపెడుబిడ్డలు"

"బిడ్డల్ని కనగానేసరా? వాళ్ళని పెంచాలి—పోషించాలి—ఎన్నో చెయ్యాలి?'

"దానికేంలే! సంసారమైనతర్వాత ఏగొడవ లుంటోనే వుంటాయి"

'అవును. అసలుసంగతి విడిచిపెట్టాం" .

'అదేటో చెపుదూ?'

'నానోటితోనే చెప్పించాలనా?'

నాకేమాత్రం తెలిసినా దాపరికం చేస్తానా!'

'నేను పొరుగింటిసంగతని అసరాయిచ్చానుగదా!'

"అయితేమాత్రం— ఆధోరణిలోలేని దానికేం తెలుస్తుంది"

"మీనాక్షమ్మకూతురు కామాక్షి సంగతి-'

'ఏమిటది!'

"దానిమొగుణ్ని పండుక్కిపిలిస్తే వచ్చాడట'

"పెళ్ళయిన మూడేళ్ళకు కొత్తగా యిద్దేరావడం కాబోలు

'ఔనుట. ఆఅబ్బాయి వచ్చిందగ్గరనుంచీ పెళ్ళాంకోసమే తారాడుట"

"అంత ఉబలాటంగా వుందికాబోలు ఆ అబ్బాయికి"

'చెప్పేదివిను. వచ్చిన్నాడు సాయంత్రందాకా హుషారుగానేవున్నాట్ట. మర్నాడుఉదయాన్నుంచి అదోమోస్తరుగావున్నాట్ట ఆపిల్లకూడా ఓతలదువ్వుకోడం—బొట్టుపెట్టుకోడం— ఏంలేదుట— దిగాలుపడి కూచుందిట.'

"ఎంచేతనోపాపం— ఆఅబ్బాయి మందుతిన్న పామల్లావుండిపోయి గదిలోంచి తొంగితొంగిచూడడం మొదలెట్టాడుట. వచ్చినప్పటినుంచీ పిల్ల ఒక్కసారీ కనబడలేదుట"

'కార్యం చెయ్యలేదు కాబోలు'

"అసలు అడ్డమేతీరందే యెల్లా'

"పైకిచూస్తే బిడ్డలుతల్లిలావుంటుంది, ఇంకా అడ్డంతీరకపోవడమేమిటి! నీకీసంగతంతా యెవరుచెప్పారు'

'తెలియకుండావుంటుందా! వూరంతా మోగిపోతేను. నాకు వాళ్ళింటోపనిచేసేదాసి చెప్పింది,

'ఈదాసీవాళ్ళు కొంపలు ముంచేస్తారు"

అదల్లాటిది కాదమ్మాయి. ఎప్పుడైనా చేతులో ఏదయినా రాలుస్తానని నాగ్గనక చెప్పింది. బ్రహ్మాండనాయకుడికైనాచెప్పదు"

'నీకుచెప్పడంమాత్రం తప్పుకాదంటావా?'

'ఏంతప్పు ఊరంతాగప్పుంటేను. సంగతిపూర్తిగావిను. ఆ అబ్బాయిగదిలో తారాడినా-ఇవతలకు తొంగిచూచినా-కిటికీచప్పుడుచేసినా— కిలకిలధ్వనిచేసినా— సకిలించినా—పాటపాడినా ఆఅమ్మాయి తొంగిచూడలేదుటతనివంక,

"అదేం న్యాయం'

'దానిమీద మధ్యాహ్నం భోజనాలయ్యాక నిద్రపోయి లేచాట్ట. మావగారేమో బయటికు పోయాడుకాబోలు! అత్తగారేమో లోపల ఫలహారాలుచేసిపెట్టి లేవగానే అతనికి పెట్టమని కూతురికిచెప్పి తానేమో ఆడబిడ్డగారింటికి కెందుకో వెళ్ళిందట అతడు నిద్రమేల్కొని గదిలో పచ్చార్లుచేస్తుంటే పిల్ల కనిపెట్టి ఓ మాటు తొంగిచూసి వెనుదిరిగి వస్తూంటే— చిటికెలువేసి పిలిచాట్ట!

"ఏమయిందేవిటప్పుడు'

"అది గబ్బున వంటింట్లోకి పరుగెత్తిందిట! ఆ పరుగెత్తడంలో కాలుజారి పడిందికాబోలు! ఎక్కడేం దెబ్బతగిలిందో రక్తం వచ్చిందట! కట్టుకున్న తెల్లలంగాని— పైవేసుకున్న సిల్కువోణీని రక్తం మరకలగుపిస్తున్నాయిట. పిల్ల దెబ్బతగిలినచోట కడిగేసుకొని ఫలహారాలు పళ్ళెంతో పెట్టుకొని ప్రాణాలుగ్గబట్టుకొని గదిలో కడుగెట్టిందట? అంతవఱకూ పడక్కుర్చీలో కళ్ళు మూసుకుని పడుకున్నాతడు గబ్బున లేచొచ్చి ఆపిల్ల చెయ్యి దొరకబుచ్చుకున్నాట్ట. వదలండీ అంటుందిటాపిల్ల— వదలరండీ అంటాట్టతడు. ఆమెను తన వడిలోకి లాక్కుని—ఏమేమో చెయ్యబోతే—

"అదేమిటాఅబ్బాయి కంత తొందరగావుంది కాబోలు'

'తొందరో- గిందరో నాకు తెలియదు. ఆ అమ్మాయి---ఎవరేనా వస్తారండీ. మాఅమ్మవచ్చేవేళయిందీ అంటే వస్తేమాత్రం ఏమంటారేమిటే? ఎన్నాళ్ళింకా యిలాగ అన్నాట్ట.'

"అదీ నిజమే! పదహారుగూడా దాటుతున్నాయి. ఆపిల్ల. యింకా సమర్తాడనే లేదు'

'అదెవరికి తెలుస్తుంది. పైకిమాత్రం బిడ్డలతల్లిలా కని పిస్తుంది—'

"ఆపిల్ల యింకా యీడేరలేదంటే నాకు నమ్మకంలేదు'

"నాకూ అదే అనుమానంగాని చెప్పేది పూర్తికానియ్యి నేను వెళ్ళాలి'

"చెప్పు"

"ఆ అబ్బాయి పెళ్ళాన్ని వదలక అల్లాగే పట్టుకొని వీధితలు పులు— గదితలుపులూ బిడాయించి— నేనొచ్చి రెండురోజులైంది. మీయింటికి రాక రాక విందులు కొచ్చాననుకున్నావా? నీకోసమే వచ్చాను. ఒక్కమాటు నావంకకైనా చూశావా— అంటూ క్యాంప్ కాటుమీదికి తీసికెళ్ళి— ఆమె పెనుగులాడుతూన్నా— గిజ గిజ పెనుగులాడుతున్నా వదలక - - - - - - ప్రారంభించి నానా అవస్థలూ పెట్టాట."

"ఊరుకుందే పిల్ల!"

"ఏం జేస్తుంది. అల్లాగేప్రాణా లుగ్గబట్టుకుందిట. అంత ట్లోకే అత్తగారు వీధి తలుపు దగ్గిర నాల్గుమార్లుపిలిచి దొడ్డిత్రోవని యింట్లోకొచ్చిచూస్తే— కూతురవుపించలేదుట— అల్లుడుండే గది దగ్గరకొచ్చి చూసేసరికి తలుపులు బిగించున్నాయట— ఆమెకొంచం పక్కగా తప్పుకొని కూతుర్ని పిలిచిందట. ఆపిలుపువిని పిల్ల కేకలు పెట్టిందట— అల్లుడప్పుడుకూడా ఓపట్టాన్ని వదలేదుట— ఎల్లాగో తలుపులు దీసికొని, చెదరిపోయిన వేణితో— నలిగిపోయినఎఱ్ఱమరక లతో నిండిన లంగాతో— వూడిపోయిన వల్లెవాటుతో— కళ్ళంట నీరు కారుస్తూ- బయటకొచ్చిందట. కూతుర్నిచూసి తల్లి నోరు నొక్కుకొని రెక్కట్టు గింట్లోకి తీసికెళ్ళి అడిగిందట— అది ఏడ్పే గాని ఏమీ మాటాడలేదుట— సైగా ఆసాయింకాలాన్నించి మూ

ల్గుతూ పడుకుందిట— ఏమమ్మా అని తల్లి బ్రతిమాలగా సిగ్గుతో చెప్పలేక— రెండుతొడలమీద చేతులేసికొని— కాళ్ళు బిగపట్టి— పక్కకి వత్తిగిల్లేక— మొర్రో అంటుందిట— ఈసమయంలోనే తండ్రి యింటికొచ్చి తల్లీకూతుళ్ళ నిద్దర్లేనిచూచి ఖంగారుతో— ఏమిటేమిటని భార్యనడుగుతూ— కూతురు దగ్గరకొచ్చేసరికి— లంగాని వల్లెవాటునీవున్న రక్తపుమరకలు కళ్ళబడ్డాయిట. దాంతో మరి కాస్త బేజారెత్తి— ఏమిటిదంతా— అని అడిగాట్ట. మొగుణ్ణి చాటుకు తీసికెళ్ళి- జరిగిందంతా చెప్పిందట. పిల్లని ఏడాక్టరికో— దొరసానికో చూపించాలనే సరికి—

ఆయనకోపధారిమనిషి- ఏంజేసాడేమిటి?"

'అల్లుడు వినేటట్లే, వాడికేవనా బుద్ధుందా- ఈడేరని పిల్లని యిల్లా ఒంటరిగాచూచి చెరుపుతాడా? కనుక్కుంటా నుండని పళ్ళు పటపట్లాడిస్తోంటే తల్లీకూతురు హడలిపోయి కూతురు నాన్నగారూ— అనీ— తొందరపడకండని పెళ్ళమూ— ఎంత మొత్తుకున్నా— ఆకక. ఉగ్రుడై అల్లుడుగదిలోకొచ్చి నానామాటలూ అన్నాట్ట— మీనాక్షమ్మ మొగుణ్ణి చెయ్యిబట్టుకొని లోపలికి లాక్కుపోయిందిట— వాళ్ళంతా యింట్లో గొడవపడుతూంటే నింపాదిగా అల్లుడు మూటా ముల్లీ—చంకనెట్టుకొని జారాట్ట.

'ఎంతతమాషాగా వుంది! ఇల్లామారిపోయింది మాయలోకం

'రాత్రి అల్లుణ్ణి భోజనానికి పిలవమని మొగుడితో చెపితే— వాడిమొహం నేను చూడనన్నాట్ట మావగారు. అప్పుడత్తగారే పిలుద్దామని గదిదగ్గరకొచ్చే సరికి అల్లుడుగారు కనిపిం[illegible]మే గాకుండా అతని తాలూకు మూటా ముల్లీ కూడా మాయమయ్యాయి.

'భయపడి ఇంటికి తోవట్టాడు కాబోలు పెద్దపండువు పూటా?

"ఇహ మావగారు చెలరేగి చెడ మడా తిట్టడము ఆరంభించాడట."

"అతను చేసినపనీగూడా ఏమీ బాగాలేదు. ఎంతప్రతిష్ట"

అన్ని పొరుగింటి మానిసిమణులిద్దరూ మీనాక్షి అల్లుడూ కూతుళ్ళ రభస వింతగా చెప్పుకొని బుగ్గలు నొక్కుకుంటూ ఎవరిళ్ళకి వారెళ్ళారు.

లోకులు కాకులు కదండీ!

౨

"రాధా! వీధితలుపెవ్వరో కొట్టుతున్నారు చూడమ్మా!"

'ఇప్పుడెవరొస్తారే యెండవేళ మనఇంటికి?'

'చేతిలోపని విడవాలమ్మా! లేచి వెళ్లి ఓసారుచూద్దూ"

'వెళుతున్నా లే'

అంటూ చదువుచున్న ఆకతాయి మగడనే నవలను పేజీ గుర్తు చూచుకొని క్యాంపుకాట్టుమీదపెట్టి వీధి తలుపు గెడతీసింది. ఓపద్ధెనిమిదేళ్ళ యువకుడు నిగనిగలాడే తెల్లషరాయి—మజలిన్‌షర్టు—బ్లేజరుకోటు— కండ్లకు స్పెక్టికల్సు, కాళ్ళకు మైసూరు వులన్‌స్లిప్పర్సులతో— ఆతపాతిశయమున ఫాలభాగమున ఆణిముత్తెములట్లు విడబారిన స్వేదకణంబులతో— తన వెనుక షూటుకేసుతో, బెడ్డింగుతో—పండ్లబుట్టతో— నడుము జవజవలాడవచ్చు కూలీవైపు నిలిపిన చూపును రాధవైపునిలిపి, ఓహో— రాధాదేవిగారా— అంటూ లోపల ప్రవేశించాడు.

'అంత తనయెదుటనిలబడిన కృష్ణునుజూచి చటాలున వెనుదిరిగి బిరాన లోనికి పరుగెత్తి—

'అమ్మా! బావొచ్చాడే'

'ఏ బావ?'

'కృష్ణారావు బావ'

'కాళ్ళకడుక్కుందికి నీళ్ళిచ్చావా?"

"ఆపనే చేస్తున్నా"

"తొందరగా—"

అంటూ అన్నపూర్ణమ్మగారు పొయిలోని కొరకంచుల కింద లకులాగి సావిడిలోకివచ్చి—

'ఏమోయి—దారితప్పి వచ్చావే? ఎక్కణ్ణుంచి? అంతా నింపాదా?"

'అత్తా! అంతా నింపాదిగానున్నాముకాని దారితప్పి వచ్చానంటున్నావా?,

"కొత్తగా రావడం మానేశావుమరి"

'సంవత్సరంన్నా పైగా నేరాకపోయింది'

'మామీద కోపంవచ్చింది కాబోలు'

'ఎందుకత్తయ్యా—నాకెక్కడ'

'ఏమోలే'

'మావయ్యేడీ'

'ఊరికెళ్లారు ఉదయమే'

'ఎక్కడికేవిటి'

"విజయనగరం'

"ఏదో రాచకార్యం కాబోలు"

"మూడు విజయనగరంలో రాచకార్యాలేమున్నాయి. అల్లుడు గారేదో పెద్దపరీక్షకు చదువుతున్నాట్ట. అతనికి సుస్తీచేసిందని రాస్తే చూడవెళ్లాను'

'రాధాదేవి హస్బెండు అక్కడచదువుకుంటున్నాడా'

'ఔను. ఉద్యోగంలో చదువుతాడుట. రాత్రింబగళ్లు దే చదువు చదివితే సుస్తీచేసింది కాబోలు''

"ఏ దేంపరీక్షో? ఓరియంటల్- విద్వాన్- శిరోమణో,

ఆ పేర్లు నాకు తెలియవ్. ఆ పరీక్ష ప్యాసవగానే ఆసంస్కృత కాలేజీలోనే పెద్దజీతంతో ఉద్యోగమిస్తారుట''

"అహాఁ- రాధాదేవి కాలేజీపండిట్ గారి యిల్లాలౌతుంది'

'ఏదో! దానిఅదృష్టం—కట్టపెట్టేశాం—. ఆశాంతం భోషాణానికి

"ఇలాంటిగా వేం—అత్తయ్యా!,

'ఏమనమన్నావ్— మీమామగారిచాదస్తం అల్లా చేయించింది

'అయిపోయిందిగా?

'సరేలే— ఎంతమొత్తుకున్నాననుకున్నావ్— ఎక్కడేనా యింగ్లీషుముక్కలు నాలుగుచదువుకున్న వాడికిమ్మని,

'మావయ్యకది యిష్టంలేదుకాబోలు'

'మన కేం తెలియదు. ఆయనేవెళ్లి పెళ్ళికొడుకును చూసొచ్చి రైటు అన్నారు,

'ఘటనెక్కడో అక్కడేగాని మనిష్టమా,

'అంతేలే! అమ్మాయీ! బావకి ఫలహారం పెట్టమ్మా! నేనంతట్లోకే కాఫీతయారు చేస్తాను,

అంటూ లోపలికెళ్లిపోయింది రాధతల్లి. రాధ కృష్ణారావు కూచున్న కుర్చీకి రెండుగజాలదూరంలో నిలబడి తదేకదృష్టితో తల్లిక్లో ప్లాసులాడ్డే ఆశనిడుంగరాల జుట్టుకేసి— ఫాలభాగమ్మీదల్లి స్వేద

బిందువులను వొత్తుకునే హేంకర్చిఫ్ కేసీ— వలబనీను చిల్లుల్లోంచి కనబడే అతని విశాలవక్షస్థలం కేసీ— చూపులుగుచ్చి— చూస్తో మైమరచి— తల్లిపిలచేటప్పటికల్లా— గభ్భున తెప్పరిల్లి- వెండిపళ్ళెంలో— ఇన్ని వంకాయిబజ్జీలూ- కొంచెం ఫలిహార- పెట్టి పట్టుకొచ్చి- దగ్గరగాఉన్న ఎత్తుపీట అతనిముందుకులాగి- దానిమీదవుంచి— వెండిగ్లాసుతో మంచినీరు తేవడానికెళ్లింది.

కృష్ణారావు మనలో రాధకిప్పు డెన్నోయేడు- 1941 లోనేగా పుట్టింది. ఆ! అయితే. నేను 1936—నాకన్న 5 ఏళ్లు చిన్న— నాకు 18 ఆమెకు 13. మొన్నేగా పెళ్లైవుతే. అబ్బే! అప్పుడే మెచ్యూర్ అయిందా? నాఆలోచన సరైనకాదు. ఏమయితేనేం— చేయిదాటి పోయింది. అప్పటికీ యిప్పటికీ సంవత్సరంలోనే యింతభేదమా?

అనుకుంటూ పళ్లెం కేసి చూడలేదు. అంతట్లో కే మంచినీళ్ళ గ్లాసుతో నీళ్ళట్టుగొచ్చి అందించి రాధ అతనిపక్కనే స్తంభాన్ని చేరబడి నించుంది.

'ఫలహారం కానియ్యిబావా! ఎండలో శ్రమపడొచ్చావు'

"రాధాదేవిగారి అతిథ్యం- దర్శనం- ఇన్నాళ్ళకు లభ్యమైంది'

"సమస్త భాగ్యమే—మాకబ్బినమైపోయింది'

"నీతియ్యనిమాటలు- వింటూంటే ఈఫలహారం ఎందుకూ ? నీదివ్యమంగళవిగ్రహం ఎదురుగావుంటే శ్రమెక్కడింకా?"

'ఏవో పొగిడేస్తున్నావు బటాగ్రిజులాగ'

"బట్రాజులుపొగడ్తకి బహుమానమేవిస్తావో!"

"బహుమానాలకోసమే వచ్చారన్నమాట"

"బటాగ్రిజు లెందుకొస్తారుమరి"

"అయితే ముట్టజెస్తాలెండి- అయిదోరోజున'

"అయిదోరోజునంటున్నా వేమిటి?"

'నాలుగురోజులేనా ఉండరాదేమిటి?'

'మన్నన లెక్కువయ్యాయి''

"అయ్యో-మన్నించవద్దు- కాలేజీస్టూడెంటుగారయ్యో'

"ఉట్టిఉట్టి మన్ననలు దేనికే?"

"గట్టిగానే మన్నిస్తాంలెండి'

"మర్దించడవేమిటీ?- కొత్తమర్యాదా యిది?"

'పట్న వాసంలోవుండేవారికి చెప్పుడొస్తుంది కాబోలు తొందరగా''

"అల్లాంటున్నావేం?'

'నేను మన్నించడమంటే- మీరు మర్దించడమంటున్నారు లెండి—''

'ఏదో నీదయ- నాప్రాప్తి'

'ఉభయత్రాఅంతే?,

"తదుపరి రాధాదేవిగా—

అనబోతూంటే యింట్లోనుంచి కాఫీ తీసిగల్లి బావకిమ్మని రాధతల్లి కేకేస్తే వెండిగ్లాసుతో కాఫీతీసుకొనివచ్చి చేతికందిచ్చింది. అతడు కిందబెట్టు అన్నాడు. రాధ కెళ్లబోయి—

'స్పర్శకూడా తగలకూడదా?

'ఎందుకు తగలకూడదు. కాని నీవు అన్యాధీన వైనావు. అంతే—'

'అదా తమ ఆగ్రహం''

"ఆగ్రహమంటున్నావేటి? అల్లాటి దెప్పుడూ నాకులేదు''

'అయితే- గ్లాసు చేతికిస్తోంటే క్రిందపెట్టమనడమేమిటి?'

'దానికాకారణం చెప్పానుగా''

'అంతమాత్రంచేత మనబంధుసంబంధం విడిపోతుందా?''

"ఎప్పుడూ విడిపోదు- నాకంఠంలో ప్రాణమున్నంతవరకు నా మేనమామకూతురువేనీవు!"

"నీవు నామేనత్తకొడుకువుకావా?"

"ఎందుకాకపోతాను"

"అల్లాగైనప్పు డీభేదమేమిటి?"

"దానిపంథేఅంత"

'ఈపంథాలన్నీ ఎప్పుడునేర్చావు బావా?'

'నేర్వకపోతే నీబోటివాళ్లవద్ద నిల్వగలనా?

'మేమంత జగజాణలమా?'

'తక్కువదానవుకావు జాణవే,'

'నాజాణతనం ఏంగనిపెట్టావు!'

'నువ్వు ఏణ్ణర్ధంకిందటి రాధవా యిప్పుడు!"

'అప్పటికంటు యిప్పుడు నాకొచ్చిన పెచ్చేమిటి?'

'పెచ్చులో— తాసలో- పసో- గిపో- నాకు తెలియదుగాని నువ్వు వెనుకటి రాధలా నాక్కనిపించడంలేదు.'

'ఎలా కనిపిస్తున్నాను?'

'నేను కవినైతే వర్ణించేద్దునుగాని—

'నువ్వుకూడా కవిత్వం నేర్చావటగా,'

'ఎవరన్నారు,'

'ఎవరంటేం. చెప్పుగుంటోంటే విన్నాను,'

'ఎవరు చెప్పుగుంటోంటే విన్నావో కాస్త సెలవిద్దు,'

'అదినీకెందుకు?'

'అలాకాదు చెప్పాలి, చెప్పి తీరాలి—

'మానాన్నగారూ- మీ అన్న-గారూ,'

'సిగ్గెందుకూ? మాఅన్నగారనరో పేరుచెప్పకూడదూ?'

‘పేరు నే చెప్పనుసువగా?’

‘అని కళ్లు చిట్లించుకుని ముఖంముడుచుకుంది రాధ. కృష్ణా రావు కనిపెట్టి ఇష్టంలేదు కాబోలని ప్రసంగంమార్చి—

‘రాధా! మానయ్య నా కవిత్వాన్ని గురించి ఏమన్నాడు?’

‘మా మేనల్లుడు కృష్ణ కవిత్వం రాస్తాడు. తెలివైనవాడు— అని ఏమేమో చెపుతుంటే విన్నాను.

అని రాధాకృష్ణు లిద్దరూ దగ్గరగా ఒకర్నొకరు రాచుకొని కబురులు నుంచిచ్చోరణి చెప్పుకునేసమయానికి రాధతల్లి వంటగదిలో నుంచివచ్చి దూరాన్నుంచి తొంగిచూచి మనకెందుకన్నట్లు బిందె చేత్తోపట్టుకొని నీళ్ళకు పోయింది ఊరికి దూరాన్నున్న కాలువకి.

రాధ కొంచెంగా అనుమానించీకూడా రవ్వంతైనా కదలక మెదలక- అలాగే కృష్ణ కుడిభుజాన్నానుకునుంచుని—

‘ఇదేమిటి బావా! తల కిలా చీడట్టింది,’

అంటూ అతని నూనూగుకాంతిఫింగ్ కొనగోళ్ళతో సవరిస్తూ రెండుకళ్ళూ చేటంత చేసుకొని అతనిమెడవంపు కేసి- కళ్ళద్దాల్లోంచి ముందువెనుకలకుట్టిపడే నేత్రికళసి— తాగేస్తూ— చటాలున— ఇప్పుడే వస్తానుండమంటూ వంటయింటిలోకి గిరుక్కున పరిగెత్తింది.

కృష్ణమేనత్త బయటకొచ్చి చటాలున రాధ తన్ని రాచుకుని నిలబడడంచూచి ఏమంటుందోఅని ఊపిరిబిగబట్టి- గుండెలుగ్గబట్టి— రాధ అటువెళ్ళడంతో ఒక్కమారు లేచినిలబడి వళ్లు విరుచుకుని కూర్చోబోతూంటే- రాధ వడిగావచ్చి అమ్మకాలువకెళ్లింది ఒక్కత్తే నన్ను పిలవకుండా- ఘంటన్నరక్కాని రాదుకాబోలు- దూరంగా పోవాలి నీళ్లకివ్వాళ్లోఅని కట్టుకున్న లంగాకుచ్చెళ్ళగ నేస్తూ-

‘కూర్చోబోకు బావా! మడతమంచం వాలుస్తాను,’

‘ఎందుకులే! నీ వేళ్లు కందిపోతాయి,’

‘ఏందయండీనామీాడ,’ అంటూనే మడతమంచంవాల్చి తల తలగడావేసి బెంగుళూరు జంబుఖానపరచి- పడుకోఅంది.

కృష్ణ తీవిగా పడుకొని—

"మీకంటే నామీద దయతప్పిందికాని—'

'అల్లాఅనకు—నాకెప్పుడూ నీమీద—'

'ఊ! ఏమిటే!"

'ఏముందీ—అన్నాను'

"ఏముంటే ఏంలాభం'

"ఎందుకులాభంలేదు— నువ్వాల్లాఅంటే నాకదోలాగుంటుంది'

"ఏమనుకోమన్నావ్—మనస్సులోనే బాధపడమన్నావా!"

"ఎందుకు బాధపడడం'

'మావయ్యచేసినపనికి"

'దైవనిర్ణయంకాబోలు అయనకల్లాతోచింది'

'నాదురదృష్టం ఉండబట్టలేకవచ్చాను,

వస్తేనేమి—ఎప్పుడూరా—నీకడ్డేమిటి?'

'ఎందుకూరావడం—నాకేమిక్కడహక్కుందని'

"ఇప్పుడేమిహక్కువుందనివచ్చావో ఎప్పుడూ అంతే"

పిచ్చిదానా—ఇప్పుడుకూడా ఏమీలేదు—ఏదోవచ్చాను"

"అల్లా అనొద్దు-నేను బ్రతికున్నంతవరకు నీకుహక్కుంది,

అంటూ అతనిఖిన్నవదనంలోకి వంగిచూడబోతుండగా—

ఆమె పయటచెంగు తొలగి లేతతామరమొగ్గలవంటి కుచద్వయాంకురము-జారుజారునా వుండి విడిపోతూన్న బాలతలక్ష్యణచిహ్నమూ అనిపించేకచభారసునిశితచంచలసౌందర్యము కృష్ణుని నేత్రములను ఊరించాయి.

'నువ్వు వెనుకటిరాధవుకాదని చెప్పనా!"

అని ఆమెచుబుకాన్ని కుడిచేత్తో పుణుకుతూ వాల్చినమంచాన్ని ఆనుకొని నిలబడినంగిసదాన్ని—

"ఇలాకూర్చో"

అన్నాడుకృష్ణ వెంటనే నింపాదిగా అతనివడిలో చేరి కూర్చుంది.

'మావయ్యా ఎప్పుడు తొస్తాడూ?'

"మొన్న సాయంత్రమేగా వెళ్ళింది- నాలుగైదురోజులు పడు తుందిట అమ్మ చెప్పింది"

'నాక్కనిపించడు కాబోలు!"

'ఎందుకక్కనిపించడూ?'

'నేను రేపు యింటికి వెళ్ళి అక్కడో 10 రోజులుండి మళ్ళీ పట్నంచేరాలి'

"తొందరేమిటి! సెలవలేగా- నాన్నొచ్చేవరకేగాడుండాలి"

'అందాకా ఎందుకురాధా"

"ఎందుకేవిటీ?'

పనిలేనిదాని కెందుకురాధా"

'పనెందుకులేదు నాన్ననుచూడవూ? కులాసాగావుందూ'

"ఎవరిక్కులాసా?"

"మనకే'

"ఏంకులాసాగావుంటుందినాకు'

'నాచెంతవుండడం నీకు కులాసాగావుండదా?

"అల్లాగన్నానా? ఉండకపోతే యెందుకొస్తానిక్కడికి'

"నువ్వెళ్ళడానికి వీల్లేదు-వుండాలి— మనమిద్దరం కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుగుంటూవుందాం"

"అత్తయ్యచూస్తే బాగుంటుందా? తప్పుగాదూ'

నేచెబుతాగా!అమ్మచూడకుండానే కులాసాగావుందాం"

'రాధా! చాటుతనం దాగదు"

'నేనున్నాగా! నీకెందుకు? నువ్వు పదిరోజులుండాలి"

"నీసముఖాన్ని ఎన్నాళ్ళయినావుండగలను—కాని అమగు'

అమగూ-లేదు— ఒనాగూ- లేదు. నే నమగుతున్నానుండు—

అంతే—

అంటూ రాధశరీరం తెలియని ఒకవిధమైన ఆవేశంతో కృష్ణ వక్షస్థలంమీదవాలి చోక్కాబొత్తాములూడదీసి. కృష్ణుడు సవరించి. ఇంకావంగి తనఅధరాన్ని ఆతని అధరానికానించి ముద్దుపెట్టుకుంది. కృష్ణుడు మైకంగమ్మి ఆమెను తనబిగికౌగిటిలోకి లాక్కొని తనివితీరాముద్దాడి—నలిపి-నలిపి- శరీరమంతా చెమ్మటలు కమ్మినట్లు చేసాడు.

'ఇలాగేవుందాంకాని పదిరోజులూ'

నీయిష్టం-నీచిత్తం-నాసార్థకం'

అంటూంటే కాలునకు నీళ్లుకళ్ళినరాధతల్లి నింపుబిందుతో వీధిద్వారంలో నిలబడి—రాధమ్మా తలుపుతియ్యమ్మా అంది. రాధ నలిగినపరికిణీని—సర్దిచేసుకొని-చెదరిన వేణిని- గోళ్ళతో దిద్దుకొని పరుగునపోయి తల్లికి తలుపుతీసింది.

ఇల్లాంటి అనుభవాలు స్వేచ్ఛాస్నిగ్ధంగా జరిగేవే సుమండీ!

3

శ్యామలా! ఆవచ్చినవారెవరే!'

"అన్నయ్య,

'పెద్దపండగపూటా యింటికొచ్చాడెంచేత!,

"ఏమోనమ్మా! నువ్వొచ్చెడగవే,

'నువ్వడగలేదా!"

"అడగడానికి సందర్భంగా లేదే"

"ఎంచేత"

"వారితో మాట్లాడుతున్నాడు,

'ఎవరితో?

వారితో-- చాలకోపంగా వున్నాడు'

'మీనాన్న యెక్కడికెళ్ళారు?'

'అలా రామనాధంగారింట్లో' చదరంగ మాడుతున్నాడు కాబోలు,

'నేనేవస్తున్నానుండు.,

'తొందరగావచ్చి అడగవే? నీరసంగ వున్నాడు. కాళ్లుకడుక్కుందుకు నీళ్ళిచ్చాను. మంచినీరిచ్చాను. ముట్టుకోలేదు,

ఏదో అక్కడ రభసజరిగిందికాబోలు,

'జరిగేవుంటుంది. లేకపోతే అలా పండగపూట వస్తాడా?,

నేనుపిలుస్తున్నానని ఇట్లారమ్మనిచెప్పు.,

'కోపంగావున్నాడే. వారితోగూడాసరిగామాట్లాడటంలేదు,

'నేనేవచ్చేదా?'

'ఇంకా అడుగుతున్నావా? తొందరగా రావాలి,

అని కూతురు నొక్కిచెప్పగా తల్లిసావిత్రిమ్మ పక్కమీద నుంచిలేచి అల్లుడూ కొడుకూవున్న హాల్లోకొచ్చి—

'ఏంరా నాయనా! పండగపూటా వచ్చేశావు?'

'ఏంవస్తే,

అలాకాదు. సంగతేవిటో చెప్పరాబాబూ,

నువ్విక్కడేమీఅడక్క--అవతలికెళ్లు,

ఇంతకోపమైతే ఎల్లాగురానా- కాళ్లు వణుకుతున్నాయి.

తరవాత చూద్దాంవెళ్లు

"[illegible] కాంగ్రెసు."

"[illegible] —[illegible]"

"[illegible]— [illegible]!"

"[illegible]?"

"[illegible]?"

"[illegible]?"

"[illegible]—"

"[illegible]"

"[illegible]—[illegible] కాంగ్రెసు [illegible]"

"[illegible]"

[illegible]'

[illegible] —

"[illegible]! [illegible]?"

"[illegible]"

"[illegible]?"

"[illegible]"

[illegible] కాంగ్రెసు సంఘం [illegible] —[illegible]

మర్యాద- మంచీ-చెడ్డా తెలియదు అందుకే నిన్నంతగా ప్రోత్స
హించలేదు. అత్తారింటి కెళ్ళడానికి—

"నాదిమర్యాద- గౌరవం— మనం మొదట్లో ఎరక్కపోయిం తర్వాత యిప్పుడు తెలుసుకున్నా లాభమేమిటి?"

"అలాంటిదేమీలేకపోతే—ఏం జరిగిందేమిటి?"

"ఏదో జరిగింది- వచ్చేశాను— ఎందుకాగొడవ"

"ఎందుకాగొడవంటావేమిటి? నాకొడుకుని అవమానిస్తే నన్నవమానించినట్లు కాదూ?"

"నిజమే- సావకాశంగా ఆలోచించిచేద్దాం"

'అదికాదోయి వాసుదేవ్! జరిగినసంగతేదో చెపితే నేను చెప్తాగా"

'చెప్తాను గాండి. తొందరెందుకూ?"

'తొందరంటావేమిటి! పండక్కని పదే పదిసార్లు పెళ్ళయిన మూడేళ్ళకి పిలవగా పిలవగా గుమ్మంలో కెళితే యిదావరస'

"నాన్నగారూ! నేనాదిలోనే ననేమిరాలంటే అమ్మచంపింది"

అని తండ్రీకొడుకులు మాట్లాడుకుంటూంటే "బావా! ఆమె నిన్నత్తారింటికెళ్ళమని చెప్పడం తప్పుగాదోయి! నువ్వు జరిగిన సంగతి చెప్పడానికి సందేహిస్తున్నావని నేననుకుంటున్నాను. అల్లాంటి సందేహాలు విడిచెయ్యి. నిన్నవమానించడమే నిజమయితే మమ్మల్నందరినీ అవమానించినట్లే అంటూ ఆయింటికి పండక్కొచ్చిన అల్లుడుకూడా వ్యాఖ్యానించాడు.

అప్పటికి దూరంగావున్న సావిత్రమ్మగారూ— కూతురైన శ్యామలాగూడా—యిరికాదగ్గరగావచ్చి— తండ్రీకొడుకు అల్లుళ్ళ సంభాషణలో స్థానాన్ని యిలా చర్చచేసారు.

"అబ్బాయీ! జరిగినసంగతేమిటో చెప్పు దాచకండి తల్లి కొడుకుని"

"భయమేమిటన్నయ్యా — ఇంతవరకొచ్చాకంది చెల్లెలు, అన్నగార్ని"

"ఏం లేనోయి అన్నాడు బావగారు"

'ఈవ్యవహారం ఎ.సా.రమేసనడిస్తే అంతవరకూ చూస్తానన్నాడు తండ్రి,

'మీరందరూ ఒంటపట్టనిలగావుంటే మా పంతం నెగ్గక పోదన్నాడు కొడుకు'

'అబ్బాయిగారూ! అయితే కానీయండి చెప్పండన్నాడు యింటినౌకరు సుబ్బయ్య'

అందాకా మంచంమీద పడుకొని సూర్యాదేవుడులేచి సకలించి కంఠం సవరించి—పళ్ళుగిట్టకరిచి కూచున్నాడు. గోడకానుకుని నిలుచున్న తల్లికండ్లకొడుకుముఖ్యాల జరిగిపోతుంది. తేనవ్వు మొగంబున తొలుకాడ చేలాంచలంబుతో పక్కంబును కప్పిపుచ్చి యంతవఱకు ప్రక్కవాటుగా చాటునిలబడి తొంగిచూసె శ్యామల భర్తవైపు ఓరచూపులుచూస్తూ తల్లిచాటుకొచ్చి నిలబడింది. అప్పటివరకూ మోకాలిమీదికెగదీసిన పిట్టబట్టకుచ్చిళ్ళు కిందికిదింపి రెడ్డికంవేసి కాలాడింప నారంభించాడుతండ్రి. పడకుర్చీలోకూర్చుని ఒకకంటితో మోడరన్ రివ్యూ పేజీలోని బొమ్మల్ని, ఓకంటితో చాటున నిలబడివున్న అర్థాంగినిచూస్తూ స్మితాననుండైయున్న యింటల్లుడు ఒక్కమాటు చేతిలో రివ్యూమూసేసి గొంతుసవరించుకొని మఱదిగారుచెప్పేది వినడానికి సావధానచిత్తుడైనాడు.

కొడుకు మొదలెట్టాడు అత్తారింట్లో జరిగిన విధన చెప్పడానికి. నాకసలు వెళ్ళాలనిలేదండీ! అమ్మచంపిందండి. బయలు దేరి మూటా ముల్లె చంకబెట్టి భోగినా దేశమున్న పిగ్గుటలు కెళ్ళాననుకో—కానీ లేదు—

ఫలహారం లేదు—కాఫీ గుక్కెడు పుచ్చుకునీళ్ళు పోసుకొని శాస్త్రిగారిచ్చా రు. బాగున్నావా నాయనా అంటారేమ. తలూపాను. అలా మంచం మీద కూర్చో—పాపం గరాస్తుంది. ఇంకో పాలు కాయనోచ్చా ను. వచ్చాప్పటో గు—మహా బాగు, పోస్తాంటేనా ప్రైవిమానం పట్టేసు కొని ఎక్కడికో తిగింది 12 గంటలకొచ్చాడు. అసలు ఇంటిమీదే 2 గంటలు తీసాను. మూడుపలలు మాంతంగా చదివాను. భోజనా నికి లేపుచ్చున్నాము. తాను నూన్యన నాలుగుపేపలోసుగున్నాడు. నాకో బిందె నుత్సాహం కనపడేసాను. స్నానంచేస్తూనా అన్నాడు. వెం టనే లేచి ముస్తైసగా కానిచ్చాను. మడిబట్టకట్టుకోవాలంటే నన్ని పట్టు తాపతా కిట్టుకొన్నాను.

భోజనంలో— చన్నీళ్ళస్నానం—బూడిదగుమ్మడికాయపులుసు— పొట్లకాయకూరలు— తెలగపిండి పియ్యాలు — పెసరసూకపచ్చడి— పొంగుబూరెలు — ముద్దకుడుములు. నాల్గేల్లో — నాలుగు మెతుకు లు కొరికి మంచంమీద వాలాను. ఆమంచాన నాకింకా యింకాదే పిచ్చుచున్న మిత్రాల పరామర్శబాధ భరింపలేక ఓముసలికుర్చీవుంటే అందులో కూలబడ్డాను.

పండయింది. అవిదేనిటో కాస్త చుయిచుయిలాడించి ఎక్క డిక పోయిందో అయినింటిదాకా — నోట్లోముద్ద పడపంతడవుగా ఎక్కడికిపోయామో అంటిదాకా గై పహజరాప్రభాసితో తొత్తుకొముకు.

రాహానేను ఆ యింట్లో కాలెట్టి 8 గంటలయింది. నాకో మీ కోడలు పరధామహాశయురాలి దర్శనమేలేదు. ఎన్నిసిధాలచేతనో దర్శనవకాశందేమోనని యత్నించాను. మూడవగానే నేపకునున్న గదిదగ్గరకొచ్చి తొంగిచూసి పక్కెంలో యున్న సాలకాయలు — చిట్టి నాన్న, పదినిడిమున్నే బొట్టు పెట్టుకుని నాకున్నీకే ప్రగ్గనాపెట్టి వెళ్ళి పోతూంది.

చూశానో మాను నాలుగుపక్కలా— అ[illegible] యోగాన— పోకుండాను— [illegible]గాను— [illegible]చాను. పలకలేను. [illegible]న్నారు గున్నారు- [illegible] నాకేం తెలియును— నేనేం [illegible]— మంచంమీదికి తీసుకెళ్ళి—[illegible] [illegible]— తింటికోసం [illegible] కన్నావా మీయింటికి- [illegible]టనే అ[illegible] [illegible] [illegible]చిక్కింది.

[illegible]కాయ [illegible]. వాడికేమన్నా [illegible]! [illegible] చేసనిస్తే [illegible] చెయ్యతా[illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] నానామాటలు [illegible]. నాయిష్టానుసారం [illegible] [illegible] వుంది. వాడితో [illegible]- [illegible]— [illegible] [illegible] కూర- [illegible] [illegible] [illegible]— [illegible] [illegible] [illegible] వాడితో [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ప్రయాణం [illegible]. [illegible] [illegible]—

అని చెప్పబోతూ [illegible]—

[illegible]కం [illegible].

శ్యామల—

[illegible] అంది.

ఆమె భర్త—

[illegible] కేనా [illegible].

తండ్రి—

వాడిభరతం [illegible]! [illegible] అన్నారు.

నౌకరు—

[illegible]— అన్నాడు.

ముందేం [illegible]—

౪

'ఏమండి! అల్లుడిసంగతి యేమైనా విచారించారా!''

'ఇంటికి పోయాడు కాబోలు-పోనీ'

'అది మనకి చాలా అప్రతిష్టండీ'

"ఇదో- ఇంకేకన్నాను'

"ఇదెవరికి తెలుసు? మనింట్లో జరిగింది''

'నువ్వలా అనుకుంటున్నావు- ఊరంతా కోడైకూస్తోంది'

"ఏమని,

'అంతా నీకు వెళ్ళబొయ్యాలికాబోలు— దానికేంగాని పిల్ల లేచిందా?

'లేచి మొగంకడుక్కొని కాపీతాగింది.'

'అయితే యింక పరవాలేదు,

'ఏమిగా అలాడక్కరలేదు,

'మూడుకు డెంతపనిచేసాడు,

'తొందరపడ్డాడంతే,

'వాడిమొహం- పోకిరీవేషాలు,

'అంతపోకిరీకాడండి-మంచివాడలానే కనిపిస్తాడు,

'వాడిమంచి మండిరి'

'అలా అనకండి. అప్పుడేదో కోపంమీద అనేశారు. అతని క్షేమం కోరుతో తండ్రిపేరో ఉత్తరం రాయండి.''

'అల్లాటి చవటమాటలు నావద్దచెప్పొద్దు,

'పిల్లమొఖమేనా చూడక్లా! పైకిచెప్పదుగాని దాని మనస్సులోని ఏదో ఆరాటం ఉన్నట్టు నేను కనిపెట్టాను,

'దానికేంతెలుసు చిన్నపిల్ల. దానికారాట మెందుకొక్కక పోయినా,

“అదేంమాటండి. ఈడేరలేదన్న మాటగాని చిన్నపిల్లేమిటి పదహారేళ్ళు దాటుతోంటే, దానికి తెలియకపోవడ మేమిటి- అన్నీ తెలుసు,

‘అయితే నువ్వనే దేమిటి?

“ఓ ఉత్తరం రాయమంటాను. అంతేనన్న ఏముంది”

‘ఇప్పుడంత గండకత్తెరే మొచ్చింది”

‘గండకత్తెర కాదూ—అతనింటికి వెళ్ళి ఈ సంగతి చెపితే వాళ్ళ వాళ్ళంతా ఏమనుకుంటారు.,

‘అనుకుంటే వచ్చిన నష్టమేమిటి?’

“పిల్లకాపరానికెళ్ళేటప్పుడు నానా శాఖలు పెడతారు’

“అల్లాంటి వెధవ్వేషాలేస్తే కాళ్ళు బద్దలుచేస్తాను.

‘అదీగాక అతను మనింటికి రావాలా వద్దా?

‘పెళ్ళాంకావలిస్తే వాడే వస్తాడు,

“అదికాదు. పిల్లంటే ప్రేమ. ప్రేమపోతే అంతమనుషులైన ఎందుకుచూపుతారు”

మక్కువగాపెట్టే పిచ్చి మాటలాగేలా.

‘ఏదో చిన్నతనం’

“నాకూ చిన్నతనమే. పాతికేళ్ళొచ్చినవాడికింకా చిన్నతన మేమిటీ’

‘ఈరభసంతా ఎందుకో ఉత్తరం రాయండి’

నేను మాత్రం ఆపని చెయ్యను.

‘ఇంత పెంకిపట్టయితే ఎల్లాగండి”

“అవతలికిపోదూ,

అని మీనాక్షమ్మ మొగుడు చంద్రశేఖరంగారు వాదులాడుతుంటే పోస్టుమేన్ వచ్చి శేఖరంగారికో కవరిచ్చి వెళ్ళిపోయాడు.

[illegible] సత్యాగ్రహం [illegible] వచ్చినట్లు తెలిసింది. శేఖరంగారు [illegible] అదు [illegible] తెలుస్తున్నను.

[illegible]గారికి — సత్యా[illegible] వ్రాసేది.

[illegible] గడచిపోయి, [illegible] వెలు [illegible] క్షేమము [illegible].

"సత్యాగ్రహం"

[illegible] ఉద్దేశం [illegible] అలోచనా [illegible] ఉత్తరంరాస్తే [illegible] — [illegible] అలా చేస్తాను.

[illegible] వ్రాస్తాను.

సత్యా[illegible]గారికి చంద్ర శేఖరం వ్రాసేది.

[illegible] నాకు [illegible] చెప్పినాను. అన [illegible] క్షేమం [illegible] అబ్బాయి [illegible] ఉన్నందుకే.

"శేఖరం"

ఆవుత్తరానికి చిరునామా వ్రాసి పోస్టుకు పంపించాడు. ఉత్తరంలో ఏం వ్రాశారని భార్యఅడిగితే ఆయనవ్రాసినదానికి సమాధానం వ్రాశానన్నాడు. ఆమె ఉలక్కుండా పలక్కుండా లోపలికెళ్ళిపోయింది.

ఇదేవిధంగా పరిణమిస్తుందో యెవరు చెప్పగలరు?

శేఖరంగారు మంచి సంపాదనపరుడు, ధనికుడు. లోభి. ఒక్కరితే కూతురు. ఆపిల్లని వెదకి వెదకి సత్యానందంగారి కొడుక్కిచ్చి అతివైభవంగా పెళ్ళిచేసాడు. ఆవిధవ నిర్ణీతని చెప్పటం మాకిష్టం లేదు. లోభి అన్నానంగదా? దాన్నిబట్టి గ్రహించుకోండి.

సత్యానందంగారికి ఒక్కడే కొడుకు. ఆయన సంపాదనలోను, ధనికుడవడంలోను శేఖరంగారికంటె ఒకాకు ఎక్కువ చదివినవాడే. అందచందాలు ఎరిగినవాడు. దాత; ఒకరికి పెడతాడు. తానుతింటాడు. పదిమందిలోను ఓహో అనిపించుకుంటున్నాడు. పది వేలు అమ్మాంబాపతు కట్నం పుచ్చుకున్నాడంటే యిరవై వేలు ఖర్చుపెట్టాడు. ఏవిషయంలోను వారిద్దరికి సామ్యము చెప్పనవకాశంలేదు.

ప్రపంచం తీరే అంతకనండీ !!

"అమ్మా! నాన్న వస్తున్నారు"
"నిజమేనా?"
"అవునో!"
"ఇన్నాళ్లున్నా రెంచేతనో?"

"అది మనకేం తెలుస్తుంది. వచ్చి చెబుతారుగా"

అని తల్లీకూతుళ్ళిద్దరు మాట్లాడుకుంటోండగానే రాధ తండ్రి గుమ్మంలో అడుగు పెట్టాడు. అడుగు పెట్టీ పెట్టడంతోటే రాధ తండ్రిగారిచేతిలో సామానందుకుంది. భార్యవచ్చి—

"ఏమండీ! ఇన్నాళ్ళుండిపోయారు?"

"అనవసరంగా ఉండలేదు'

'అతనికి బాగా నింపాదిగావుందా?'

'కులాసాగానే వున్నాడుకాని చదువు అస్తమానం చదవడంచేత వేడెక్కిపోయి చాలా నీరసంగా వున్నాడు'

'అతని తాలూకు ఎవ్వరేనా వచ్చేరా?,

'తలిదండ్రు లిద్దరూ వచ్చారు'

'ఒక్కమాటు రమ్మనలేక పోయారా?'

"మరీమరీ చెప్పాను. పరీక్షలింకా నాలుగుమాసాలున్నాయి. తరవాయి తీరితేగాని యెక్కడికీ కదలనన్నాడు'

'చదువంటే చాలా శ్రద్ధ'

'శ్రద్ధ ఒక్కటేగాదు. పట్టుదల, తెలివి— పాండిత్యం— అన్నీ వున్నాయి. అంతజబ్బులోనూగూడా పుస్తకాలగొడవే"

"ఈపాటితో ఆఖరటకదూ!"

'ఔను. ఫస్టుక్లాసులో రావాలని, అలావస్తే అక్కడేవుద్యోగం ఇస్తారట— శరీరారోగ్యం చెడ్డదానికంటె చదువుపోయినందుకే యెక్కువ విచారపడుతూంటాడు"

'చాలా బుద్ధిమంతుడు"

"బుద్ధిఒక్కటేనా— ఆమర్యాద, ఆనెమ్మది— గౌరవం— పొదుపు— ఓర్పు— నిగూఢం— అన్నిగుణాలు రత్నమాణిక్యాలే. నువ్వేం జూసావు. నేను పదిరోజులున్నందువల్ల అన్నీ తెలిసాయి'

'నేను తెలుసుకోడానికి మనింటికొచ్చిందేది— పట్టుమని రెండు దినాలున్న దేది"

'వస్తానులే. వేసంగి శెలవులకొస్తాను. వట్టిపట్టికే అన్నాను"

"పరీక్షలవగానే వస్తానన్నమాట'

'అంతే- వన్నింకా నాలుగురోజులుండమని బతిమాలాడు. నేనే యిక్కడి పరిస్థితులు చెప్పి— శరీరారోగ్యము ప్రధానముగా చూచుకోమని బోధించి— వచ్చేశాను"

'తల్లిదండ్రి నిద్దరూ ఇంకా వున్నారా?'

'ఈనాలుగు మాసాలూ ఇక్కడే ఉండమని పట్టుపట్టాను— ఉండిపోయారు.

'ఇంకా ఏమైనా అన్నాడా?,

'ఏమంటాడు. నీకు నమస్కారాలని చెప్పమన్నాడు. చిరంజీవిని గురించి చెప్పినమాటలు చాలాఉన్నాయి."

ఏమన్నాడేమిటి?"

"ఏమైనా మంచిజ్ఞాని—దూరాలోచనపరుడు— నేను వెళ్ళడంతోటే నాకు చేతులుజోడించాడు. ఆశీర్వదించండన్నాడు. మాకేం పరవాలేదు నాయినా అన్నాను. మీరొక్కరే వచ్చారా—అంటే— అంత దూరం ఆలోచించక తొందరగా ఒక్కణ్నే వచ్చానని చెప్పాను.'

‹దానిమీాద ఏమన్నాడేమిటి?,

'అత్తగారిని—రాధాదేవినికూడా తీసుకొస్తే నాకు ఆనందము గావుండి త్వరలో ఆరోగ్యవంతుడనౌతానేమో అన్నాడు.

‹మనసులో అలావుందికాబోలు,

‹ఉండిఉండవచ్చు. ఇంక వచ్చేటప్పుడు తల్లినిపిలిచి తనపెట్టె తీయించి వద్దంటున్నా ఆభరణాలు యిక్కన్నీని ఈసొమ్ముతో యిచ్చాడు.,

‹మంచిపెద్దమనిషే కొంచెం,

‹తెలుసుననుకుంటాడీ... అనుకుంటున్నావా! అతని మంచితనం కాకపోతే కాలేజీలో చదువుతున్న సుపుత్రుడుకు అనుమంచము

చుట్టు పడిగాపులుగ వుంటారా? పెద్దపెద్ద ఉద్యోగస్థులెంతమందో చూడ్డానికొస్తారా? వందలుచ్చుకుంటేనేగాని యిల్లు కదలని గొప్ప డాక్టరు ఉచితంగా వైద్యంచేస్తాడా? తోడివిద్యార్థులు ఏడెనమండుగురు చదువుకూడామాని అతనిగుమ్మంలో కనుసన్నల మెలగుతారా?

'అంతపలుకుబడి సంపాదించాడన్నమాట,

'పలుకుబడి— అంతాయింతానా- బోలెడుడబ్బు కర్చవుతోంది ఇదంతా ఎలావొస్తోందాఅని నాకాశ్చర్యంకలిగింది. లక్షాధికారికూడా రోగంతో వున్నప్పుడలా ఖర్చుపెట్టలేడు.,

'ఏమన్నా యివ్వలేకపోయారా?,

'నేనెళ్లేటప్పుడు ఏమిచిక్కుపడతాడో అని రెండువందలుతీసి గెళ్ళాను. వెళ్ళిన రెండోనాడు ఒంటరిగాచూచి ఒకనూరురూపాయిల నోటు యివ్వబోయాను. ఇవ్వబోతే ఏమన్నాడో తెలిసిందా?'

'ఏమన్నాడేమిటి?'

'మీరివ్వవచ్చును. నేను పుచ్చుకోవచ్చును. దానికూడా సమయాసమయాలున్నాయి, నేనిక్కడ విద్యార్థినైయున్నా, నోటి మంచితనంవల్లనో—అదృష్టంవల్లనో— దూబరాఖర్చు తెలియనందువల్లనో మీదయవల్ల పదిరాళ్లు నావద్ద ఎప్పుడూ వుంటూనే వుంటాయి. కావలస్తే నేనడుగుతాను. ఉంచండి అన్నాడు. కాదూకూడదన్నాను. ఆపళంగా తల్లినిపిలిచి తనపెట్టెతీయించి ఓగుడ్డసంచీ బయటకులాగించి నేనసత్యం చెప్పడంలేదండి— పుచ్చుకోడానికి సిగ్గుపడడంలేదండి— అని గదితలుపు చేరవేయించి సంచీ మంచంమీద దులిపాడు. నన్నే లెక్కపెట్టమన్నాడు. 8 వందలకు పైగావుంది. నాకే ఆశ్చర్యం కలిగింది!

'సంపాయించాడు కాబోలును!,

'నాకక్కడవాళ్లు చెప్పారు. తను చదువుకున్నంతసేపు చదు

వుకొని అయిదారుగురు వుద్యోగస్తులయిళ్ళలో పాఠాలుచెప్పుతా డట. పైగా యువరాజాగారితో పరిచయం కలిగిందట. నేనుండ గానే వారుకూడావచ్చిచూచి అతడిమంచంమీదేకూర్చుని గంట సేపుమాట్లాడివెళ్లారు. ఆయననోరుసాచి యితడడిగితే ఏమైనా సరే యిచ్చివేస్తాడట. అంతేగాకుండా రాణీగారివద్ద ప్రతిశుక్రి వారం ఏదోగ్రంథంచదివి వినిపించుతాడట. ఆమెకూడా మెప్పిస్తూ వుంటుందిట. ఇదంతాయెందుకు— మొన్న ఇతనుచదువుచెప్పే ఓ అమ్మాయితండ్రి పోలీసుసూపరింటెండెంటుట— ఓపల్లగాదు— ఒకటి గాదు. రెండుగంటలతో కారుమీదేసుకొచ్చి వద్దంటూంటే ఇం ట్లోపడేసి వందరూపాయ లిచ్చాడుట?

'మంచితనం- తెలివి- అలాగేవుంటుందిమరి!

అని భార్యఅంటూంటే రాధతండ్రి రాధనుపిలిచి తనసూ టుకేసుతీసి 'అరడజనుపుస్తకాలు- అరడజనువిలువైన పైటపరికిణీలు— ఇంకా విన్నాణమైనవస్తువులుతీసి బయటపెట్టి- ఇదుగోనమ్మా—నీ భర్తఇవ్వన్నీ నీకై యిచ్చాడు. తీసుకోఅంటూ— ఓకాగితంమడత కూడా చేతిలోపెడుతూ—అతనిచ్చిందే అన్నాడు.

రాధసిగ్గుతో వాటివంక చూచిందేకాని ముట్టలేదు. కాకితం మడతమాత్రం తండ్రిబలవంతాన చేతిలోపెడితే గుప్పెటమూసు గుంది. రాధతల్లి అల్లుడంపినవస్తువులన్నీ ఆశ్చర్యంగాచూస్తూ తీసి దాచుకోఅమ్మాఅంది కూతుర్ని.

అంతట్లోకే తండ్రిగారు భోజనానికిలేచారు. తల్లి వడ్డిస్తోం ది. రాధభర్తపంపినవాటిని గదిలోపెట్టి తలుపువేసి వరాండాలో మూలగాకూర్చుని కాకితంమడతవిప్పి చదవబోయింది. కళ్లుజిగేలు మన్నాయి. ఆచుట్టలోవున్న బంగారువుంగరం ఆమెవొడిలో కొం చెం పరికిణీకుచ్చెళ్లు తొలగిపోయి నగ్నంగావున్న కుడితొడమీది

అతిసున్నితప్రదేశంలో పడింది. రాధ ఉలికిపడింది. అంగుళీయకము ఖంగుమని భూమిమీద చెంగున కెందుమూడుదాట్లేసింది. రాధ దానినికళ్ళకద్దుకొని తనయెడమచేతి అనామికకు అటూయిటూ చూస్తూ అలంకరించింది. సరిగా కొలతపెట్టి చేయించినట్లుగా సరిపోయింది. తిరిగిదానినితీసివేసి చెంగునకట్టుకొని కాకితం చదవడానికారంభించింది.

రాధతలిదండ్రులిద్దరూ వంటయింట్లో వున్నారు. ఆయన భార్యతో—

అమ్మాయి. నువ్వూ- జాగ్రత్తగనే వున్నారు భయం లేకుండా?

మాకేం భయంలేదుగాని మీరెళ్లావెళ్ళిన మర్నాడే మదరాసునుంచి మనకృష్ణవచ్చాడు,

ఔనట, చెప్పాడు నాకక్కనుపించి— నేను పదిరోజులున్నాను, నువ్వొక్కదానవు శలానాపనిమీద వచ్చినట్టు రాధా— అత్తయ్య చెప్పారు. ఓమాటు అన్నగారిని చూచిపోదామని నేనొచ్చాను,

అని అల్లుణ్ణి చూసి పరామర్శించి ఆపూటుండి వెళ్లిపోయాడు. కృష్ణనుచూచి యెంతగౌరవం చేసాడనుకున్నావు.

"వాడు రాబట్టి మాకసలే భయంలేకపోయింది"

"అదీ మంచిదే"

'వాడేపూట కాపూటే ప్రయాణం, నేను అమ్మాయి బ్రతిమాలడం మామయ్య ఈపూట తప్పక వస్తారని చెప్తూ— అపుచేసాము"

"మళ్ళీ వెళ్ళేటప్పుడువస్తానన్నాడు"

"నాకు నమ్మకంలేదు,

'ఏంచేత?,

'తనకుపిల్ల నివ్వలేదని లోపల కొంచెం కినుకగానేవుంది. ఏదేనా అల్లాటిమాటొస్తే దెప్పుడుగా ఘటకరించేవాడు,

"వుంటే వుండచ్చునేప్పుడేగా. దైవఘటన ఎవరుతప్పిస్తారు,

"అంతేకాండి"

'ఇల్లాంటి అల్లుడు దొరుకుతాడని నేను కున్నానా?'

'నాని అదృష్టం— నాని కృష్ణలో ఒక్కసంగతుందవోయి.'

"ఏమిటది!"

"అమ్మాయి కృష్ణమాటలు చెప్పుతుంటే చెవులు నోర బెట్టి కుతూహలంగా వింటుట్టు అతనిమాటలు చెప్పుతుంటుంటే వుండదెంచేతో?"

'ఎంతచిన్నపిల్లయినా సిగ్గు— లజ్జ— అనేవి తెలుస్తాయిగా— అంచేతే'—

'నా ఊహ అమ్మాయికూడా కృష్ణను పెళ్లాడలేక పోయి నానే అనేయిది లోపల ఉందనే'

'వట్టిమాట'

"అలా అనకండి. నా కొస్తేవాడికి బ్రహ్మారథం పట్టేస్తుంది,

'చిన్నప్పటి పరిచయం- కలయిక ఊరికేపోతుందామరి"

"కృష్ణ మళ్లీ ఎప్పుడొస్తానన్నాడు'

"నాలుగురోజుల్లో వస్తానన్నాడు కాని నేనప్పుడుకూడా ఊరిలో వుండనేమో!"

"మళ్లీ ఎక్కడికి ప్రయాణం'

"ఆవలెల్లుండి మెడ్రాసులో కోర్టుపనుంది. వెళ్లితీరాలి"

"ఏమిటీ ప్రయాణాలు, శీతకాలం— పట్టుమని పదిరోజులైనా ఉండరే!"

'ఏం చెయ్యమన్నావు— మరోటికాదు- కోర్టుపని,

'బాగానే వుంది"

'మూడురోజులుంటానుగా, మూడు సిద్ధర్గ అవుతాయి,

"ఏమిటామాటలు— ఊరుకోండి! అమ్మాయివింటే సిగ్గు కూడాను.'

'ఆ కాదే— నువ్వన్న దేమిటి?"

"ఆడదాని బాధలు మగాడికేం తెలుస్తాయి?"

'మగాడెంత దిగాలుపడిపోతాడో ఆడదానికేం తెలుస్తుంది, మగాడికేం—హాయి, ఎక్కడబడితే—

• "ఇప్పుడాడాళ్లు మగాళ్ళను తలదొక్కారా విషయంలో,

'అంతే- మాటకి మాట.

'అదికాదే— నీమాటకాదే- నువ్వు నాకోసం బెంగెట్టుకొని యెంత చిక్కిపోయినావు పాపం"

అని తలిదండ్రులిద్దరూ ఆగొడవలో వుండగా రాధ వసారా లో మగడంపిన కాకితంమడతవిప్పి చదువుతుంది.

రాధాదేవి కాశీస్సులు—

నీవు నాకపరిచితవయ్యును— అర్ధాంగివై యుంట— నన్ని వేళల నాయెదతలంపులలో మెలగుచున్నావు. మనమిరువురము యెడ మెడముగానైనను కలసియున్నది వారముదినములే యయ్యును నీ దివ్యతరరూపము నామనఃఫలకమున చిత్రింపబడియుండి నిరంతరము విద్యాభ్యాసకాలమున గ్రంథమువిప్పినంతనే నాకన్నుయెదుట సాక్షాత్కరించు "రాధ' అను అక్షరములు నన్నానందసంద్రమున ముంచును. నేనారోగ్యము చెడియున్నతరి నీదర్శన మాసించితిని. కృష్ణభగవానుడనుగ్రహింపలేదు. నాఆరోగ్యము కుదుటబడి సుఖముగ నుంటిని,

ఇందుతో నీకు తీరికవేళల జదువుకొనుటకు మహాభక్తవిజయము— గీతగోవిందము— మొల్లరామాయణము— శృంగారశాకుంతలమన్నగ్రాంథములను, గొన్ని చిన్నకానుకలను పంపితిని. రెండుమాసముల క్రిందట నాకు విజయనగరంమహారాణీగా రిచ్చిన రవ్వలయుంగరము నీకంపితిని. తీరికవేళలందు గోళ్ళుగిల్లుకొనుచు కూర్చుండక గృహకృత్యముల నిలిపియుంచుకొనక పుస్తకముచేతబట్టి ఓపినంత చదువుము. వచ్చేవేసంగిలోవత్తును. ఇష్టమున్న నీక్షేమమును దెల్పుము.

ఇట్లు,

నీలకంఠం.

అని చదువుకొని మణచి రవ్వలయుంగరమందుంచి తల్లిదండ్రులున్న తావునకేగి యామడతవిప్పి యాటు తల్లిచేత బెట్టినది. తల్లి దానిని కళ్ళకద్దుకొని చిరునవ్వున తిరిగి కూతురుచేత నుంచపోయినది. దాచమ్మానువ్వని తల్లిని గిల్లింది.

రాధ తండ్రి రాధతో అమ్మా! నువ్వు చాలా అదృష్టవంతురాలివి. నీకు అన్నివిధాలా తగినభర్త లభించాడు. పూర్వజన్మమున నీవు నోచిన నోములుఫలించాయి. అయితే నీవాతనినెట్లుసేవింతువో—

అని కూతుర్ని బుజ్జగించి ఆనందపరవశుడయ్యాడు.

అప్పుడు రాధతల్లి యెటువంటిమహదానంద మనుభవించిందో అనుభవపూర్వకంగా తెలుసుకోవాలేగాని వ్రాయడం కష్టం.

రాధమాత్రం తలిదండ్రులిద్దరి ఆనందోద్రేకాన్ని క్రీగంటి చూపులతో తాగివిందేకాని ఆమెహృదయరంగంలో ఒక్కఆనంద పరమాణువైనా ఉన్నట్లు కనబడలేదు. ఆసంగతి స్త్రీప్రకృతినెరింగినరాధ తల్లిగ్రహించిందేకాని తండ్రిగ్రహించలేకపోయాడు.

అది సాధ్యంకూడా కాదేమో!

తరువాత తల్లీకూతుళ్ళిద్దరూ భోజనానికూర్చున్నారు. రాధ తండ్రి ప్రియాణపుబడలికచే మంచంమీద నడుంవాల్చి కునికాడు. అప్పుడు తల్లీ-కూతురూ ఈవిధంగా సంభాషణ మొదలెట్టేరు.

"అమ్మాయీ! నాన్నగారు చెప్పిన మాటలు విన్నావా?"

"ఊఁ!"

'బోధపడ్డాయా?"

'— — —"

'మాటలాడవేమి?,

'నాకేం అర్థంకాలేదమ్మా?'

'నన్ను విడమఱచి చెప్పమన్నావా?'

"చెప్పినా నాకర్థం కావేమో!'

'పిచ్చిగా మాటలాడకు, నేచెప్పేది విను'

'నువ్వుమాకు ఏకైక పుత్రికవు'

'తెలుసు"

'మీనాన్నగారి సంపాదన, మనస్థితిగతులు నీకు తెలుసుగదా,

"చాలవఱకు'

'నువ్వంటే నాన్నగారికి నాకూగూడా ఎట్టి అవ్యాజప్రేమో నీకు తెలుసునుగదా?,

'ఆహా!,

'నిన్నొకమణిపూసకిచ్చి పెళ్లి చేసాం,

'— — —,

'ఇలా మొహం పైకెత్తి నావైపుచూడు.,

అనేసరికి అతికష్టంమీద సిగ్గుతో తల్లికేసి చూసింది రాధ. అప్పటి రాధహృదయభావాలు తల్లికి స్పష్టంగా ఆమె ముఖదర్పణ మందు గోచరించాయి. మళ్లీ ఆమెకూతుర్ని అమ్మా—

‘నీహృదయభావాలు నేనేనాడో గ్రహించాను.’

‘నాకేం తెలియడంలేదు.’

‘ఒక్కమాటడుగుతాను. సమాధానం చెబుతావా!’

‘తెలిస్తే చెప్తాను.’

‘ఏమీ దాపరికంలేకుండా చెప్పాలి! నేను తల్లిని. నాదగ్గర నీకు దాపరికం కూడదు.’

‘అడుగు.’

‘నీలకంఠుడు— కృష్ణుడు— ఈరెండు పేర్లలోనూ నీకేదంటే ఎక్కువ యిష్టం.’

అనే తల్లిమాట విని రాధ తలవంచుకొని ఆలోచన మొదలెట్టింది. ఎంతకీ సమాధానం చెప్పలేదు. చెప్పమ్మా అంది తల్లి.

కృష్ణుడు—అనే పేరు ఎంతమంచిదమ్మా! రెండవది చాల కటువుగా వుంది.

‘అలానా! కారణం చెప్పగలవా?’

‘చెప్పలేకేమి- కృష్ణుడనడంతోటే నాకు శరీరముప్పొంగుతుందెందుచేతనో— రుక్మిణీకళ్యాణం చదివాను- అందులో కృష్ణుడు నా కళ్ళయెదుట తాండవించినట్లు.’

‘అప్పుడు రుక్మిణివైపోతావన్న మాట.’

‘ఔను.’

‘నీలకంఠుడు తక్కువవాడనా నీవూహ.’

‘కృష్ణుడుకన్న.’

నీలకంఠుడు—అంటే ఆదిదేవుడు అని నీకు తెలుసునుగదా!

‘శివుడని తెలుసు.’

‘అప్పుడు పార్వతివి కాలేవా?’

‘కారణం చెప్పలేనుగాని కాలేను.’

'కృష్ణుడు—అంటే రుక్మిణివో- రాధాదేవివో అయిపోతా వన్న మాట,

'— — —,

'బగబా భోజనంచెయ్యి. ఇవ్వేళ రామారావుగారింటిలో బిడ్డని తొట్టిలో పెడతారు. పేరంటం వెళ్ళాలి,

అని రాధతల్లి సంభాషణమార్చింది. కూతురి హృదయంపూర్తిగా తెలుసుకొని యింక మాట్లాడడం అనవసరమనో— కూతురు తన అభిప్రాయం తెలుసుకుంటుందనో—

తల్లీకూతుళ్లు భోజనాలుముగించి చేసుకోవలసిన పనులు తొందరగా పూర్తిచేసికొన్నతర్వాత తల్లిరాధకు తలదువ్వి జడవేసి తానుగూడా తరవాయి తీర్చుకుని ముస్తాబుకావడానికి మొదలెట్టారు. తల్లిరాధతో— మీఆయనపంపిన సిల్కుపైటపరికిణీ కట్టుకొని ఆయుంగరం వేళ్లికెట్టుకొని త్వరగా రెమ్మంది. తల్లిచెప్పిన పలుకాలకించీకూడా రాధ వేళ్లికిమాత్రం భర్తపంపిన ఉంగరం పెట్టుకొని వేరేబట్టలు వేసికొని రెడీయై తల్లితో పేరంటకాని కెళ్ళిపోయింది.

రాధ మెదలోని గూఢభావాలు మనమెలా గ్రహించడం!

3

రాధ నారాయణగారి కేకైకపుత్రిక. ఆయన పెద్ద ధనికుడూ కాడు, పేదల్లోనుచేరడు, కానీ స్థితిగతులు చెపితేనే బాగుంటుంది.

ఆయనసంపాదనలో అందెవేసిన చెయ్యికాదు- అన్యాయార్జనాపరుడూకాడు. పూర్వులార్జించి యిచ్చిన ఎనిమిదెకరాల మాగాని భూమిని రెట్టింపుచేశాడు. అంతేగాక నాలుగైదువేలు రొక్కం స్వంతకొంపా వున్నాయి. ఎప్పుడూ యింట్లో రెండుదూడలపాడి

రాధ ఒక్కరితే సంతానం. ఆయనభార్య అన్నపూర్ణమ్మ ఆమెను పేదకుటుంబంలోంచి ఏరి పెళ్ళిచేసుకున్నాడు. నడియవ్వనంలో రాధ పుట్టింది, మళ్లీసంతానము కలగలేదు. ఆబిడ్డను గారాబంగాపెంచారు.

నారాయణగారు కరుడుగట్టిన సనాతనుడూకాదు సంస్కర్తా కాదు—అల్లాఅని మధ్యరకంమనిషిగాడు—గోడమీద పిల్లివాటమూ లేదు—నెలకు ఏబదిరూపాయలజీతం. స్కూలులో ఉపాధ్యాయుడు. ఆజీతం చాలినాచాలకపోయినా పరాయివేట్లని— లంచాలని—ట్యూటనీ చేయిచాపడు. నేటిపాశ్చాత్య .విపరీతనాగరికతలకంటు మాత్రం ఆయనికి కిట్టదు.

ఏపనిచేసినా దూరాలోచన—వెనకముందులు— మంచిచెడ్డలు మానాభిమానాలు గుర్తెరిగి చేస్తాడు. ఉదయమేలేవడం— కాలకృత్యాలుతీర్చుకొని స్నానంచెయ్యడం— మరీచాదస్తంకాకుండా ఓఅరగంట జపంచేస్తాడు—ఏదో కలిగినదానిల్లో చిన్న ఉపహారంచేసి పిల్లను దగ్గరగా చేరదీసి— ఓఅక్షరమో— పాటో— పద్యమో — చెబుతూంటాడు, పదిగంటలకు భోజనంచేసి పాఠశాలకెళ్ళిపస్తాడు. పాఠశాల గొడవ యింటిదగ్గరేమీ యుండదు. సాయంకాలంమాత్రం రాధ తోషికారువెళ్ళి చీకటిపడకుండా యిల్లుచేరుతాడు. ఇది ఆయన దినచర్య

రాధకు అయిదోయేడు రావడంతోటే ఆడపిల్లలబడిలో వేశారు. చిన్నపిల్లయినా ఉత్సాహంగాబడికివెడలేది. కూతురు కులాసాసమయంకనిపెట్టి తండ్రి యింటివద్దగ—ప్రభవలు—నక్షత్రాలు-మాసాలు— వారాలు- ఇల్లాంటివన్నీ చెప్పి ఎనిమిదోయేడొచ్చేసరికి గణగణాపుస్తకం చదివేధోరణిలోకి తెచ్చాడు. స్కూలుకంతకీఆలమ్మాయిబెస్టు- ఫస్టుగూడాను. అంచేత ఉపాధ్యాయినులందరికీ ఆమెఅంటేప్రేమను ఒకనాడామె బడికెళ్ళకపోతే పెద్దపంతులమ్మ వచ్చి కారణం తెలుసుకునేది.

స్కూలుపరీక్షచెయ్యడానికొచ్చిన ఏదొరసానిఅయినా రాధను మెచ్చుకొని- ఆమెకుఓబొమ్మో- పుస్తకమో- విలువైనవస్తువో యిచ్చి వెళ్ళకుండాపోలేదు. ఓమాటు ఓఆంగ్లోయిండియన్ దొరసాని పరీక్షకొచ్చింది. ఆమెకు చరిత్రన్నా- గానమన్నా- చాల యిష్టం ప్రతిస్కూలులోను ఆరెండే ఎక్కువగా పరీక్షచేసేది.

ఆదొరసాని అయిదవతరగతిలో చదువుకునే పిల్లలందరినీ చరిత్రాత్మకమైన నాలుగుప్రశ్నలువేసింది. ఎవ్వరూ చెప్పలేకపోయారు. రాధ క్లాసుచివరఉండడంచేతో - దొరసాని కన్పడకో- ఆమె నడగలేదు.

అప్పుడు రాధ ఏడుపుమొఖంవేసి పెద్దపంతులమ్మ దగ్గరకెళ్ళి అందర్ని ప్రశ్నలడిగి నాఊసేఎత్తలేదు దొరసానమ్మగారని యేడ్చిందట. పంతులమ్మ దొరసానితోచెపితే రాధనుపిలిపించి ఆప్రశ్నలడిగితే దొరసానిమనసులోవున్న సమాధానాలేచెప్పింది. అందుకాదొరసాని రాధనెత్తుకొని ముద్దాడి తనపర్సులోంచి రెండుపది రూపాయిలనోట్లు చేతిలోపెట్టింది. మానాన్నగారు కోప్పడుతారు. నాకొద్దని పట్టుపట్టింది.

పెద్దపంతులమ్మ అదేసమయంలో దొరసానిదగ్గరనున్న రాధను తీసికొని- దొరసానమ్మగారు వింటారు—ఓపాట పాడమ్మ అనేసరికి రాధ జంకూగొంకూలేకుండా తనకోయిలకంఠమెత్తి భారతమాతకి మంగళం" అనేకీర్తనపాడింది. దొరసానమ్మ పదేళ్ళబాలికకింత గానకౌశలమాఅని ఆశ్చర్యపడి ఇంకా రెండుపద్యాలూ పాటలూపాడించి— బుజ్జగించి- వెంటనే జట్కాబండిలో బజారికితీసిగెళ్ళి ఏభయిరూపాయిలుపెట్టి హార్మోనియం కొని పెద్దపంతులమ్మా దొరసానీకలిసి వాళ్లింటివద్దకు తీసికెళ్ళి తలిదండ్రులకిప్పజెప్పారు

బాగా చదువుకో- అమ్మా అని పిల్లతో 'నీ సంగీతం బాగా చెప్పించమని తల్లిదండ్రులకు నొక్కిచెప్పి రాధనెత్తుకు ముద్దాడి ద్వార సానమ్మ వెళ్లిపోయింది.

ఏప్రవాహానికైనా అడ్డుంది కాని కాలప్రవాహానికే అడ్డులేదు. రాధకిప్పుడు పన్నెండవయేడు వచ్చిపడింది. నారాయణగారామెకు వివాహప్రయత్నం చెయ్యనారంభించారు.

ఓనాడురాత్రి భోజనాలయిన తర్వాత నారాయణగారు— భార్య అన్నపూర్ణమ్మగారు ముందువసారాలో చల్లగాలికి మంచాలువేసుకొని పడుకున్నారు. రాధ అప్పటికే నిద్రపోయింది. అన్నపూర్ణమ్మగారు భర్తని—

ఏమండీ! మాఘమాసం వెళ్లిపోతూంది. పిల్ల పెళ్ళిమాటే తలపెట్టడంలేదు. మీరు'

“పిచ్చిదానా? అలా అనుకోకు. నేనుచేసే ప్రయత్నాలు నీకేం తెలియచెప్పకపోవడంచేత అలా అనుకుంటున్నావు. అవన్నీ చెప్పి నీమనసుకు బాధకల్గింప యిష్టములేక నేను చెప్పడంలేదు. రోజుకు పదిగంటలు అదే ప్రయత్నం అదే ఆలోచన”

ఇంతవరకేమీ ద్రోవకనిపించలేదన్నమాట'

“ఏదో ఒకత్రోవ ఏర్పడితే నీచెవిని పడెయ్యకుండావుంటానా'

మీరుచెప్పేమాటలనిబట్టి గొప్ప ప్రయత్నమే చేసినట్టు ఊహించుకోవాలి'

అదంతా వినాలని నీకుందా!

పోనీ! వింటే ఏంపోతుంది- చల్లనిగాలి వేస్తోంది. పిల్లనిద్రలోవుంది. పొద్దా ఆట్టేపోలేదు. చెప్పండి.

“ఇంతవరకు మనస్థితిగతులు, పిల్లవయస్సు తెలివితేటలు— నామరూపాలు- ఇంకాకొన్ని ముఖ్యవిషయాలు తెలియజేస్తూనూ

పిల్లవాడికుండవలసిన వయస్సు— ఆస్తిపాస్తులు— రూపము— విద్య పరువుమర్యాదలు— ఇంకా కొన్ని విషయాలు— తెలియచేస్తూనూ' వరులున్నారని తెలిసిన పాతికవూళ్లలో నాకున్న స్నేహితులకు ఉత్తరాలు వ్రాశాను.

'ఇంకా'

"ఈమధ్య అప్పుడప్పుడు క్యాజ్వల్లీవు పెట్టి పదిపదిహేను తావులకు తిరిగాను. చాలా సంబంధాలు చూచాను. నాకేసంబంధము నచ్చలేదు.'

'మనకు కలిసొచ్చిన సంబంధం ఎక్కడా లేదన్నమాట'

'కలిసొచ్చిందేమిటి— రానిదేమిటి— ఉండవలసిన లక్షణాలున్న సంబంధం ఒక్కటైనాసరే— ఒక్కటీ దొరకలేదు.'

ఇంతలో దొరుకుతుందని ఆశఉందా?

దానికీ యింతవరకు తావులేదు''

చూచినవేవీ నచ్చలేదన్న మాటే'

ఆహా పొలముంటే సాంప్రదాయంలేదు- సాంప్రదాయముంటే మొదటిది సున్న ఈరెండూవుంటే, గోత్రం ఒక్కటిగా వుండడం, ఈమూడూకలుసొస్తే అక్షరాలేరాని వాడవటం ఈనాలుగూజతపడితే కురూపికావడం, ఇవ్వన్నీ కలుసొచ్చినచోట ఏకాలో, చెయ్యో, కన్నో లేకపోవడం ఎంతవెదికినా యింతే. అథవా ఎక్కడేనా పైవన్నీ వున్నవాడైతే వాడిగొంతుముడిక్కంతులేని కట్నాలు రామరామా, చెప్పలేను,

'ఎలావున్నా యేమిటి వాళ్ళకోరికలు?

చెప్తే నీకు గంగిళ్లెత్తుతాయి''

చెప్పండి, చూదాం''

"ఒకడేమో రొఖ్ఖంపదివేలు చెంబు పళ్ళెంవగైరా వెండిసామానురెండువేలు- వియ్యపురాలికి ఓవెయ్యి- ఆడపడుచు

లక్షో వెయ్యి- ఇంటినౌకర్లకో నూటపదహారు- పెళ్ళికొడుక్కి— బంగారుగొలుసుతో సహా రిస్టువాచీ, రాలీసైకిలు, గోల్డు సిగరెట్టు కేసు- బంగారు పొన్ను వేసిన చేతికర్ర, ఇత్యాదులడిగాడు.

ఇంకోడు పదివేలు రొఖ్ఖమిచ్చి- లాంఛనాలన్నీ జరిపి— యం, ఏ, దాకా చదువు చెప్పించమన్నాడు.

ఒకడు నాకేం తెలియదు. మానాన్నగారినే అడగమన్నాడు. ఆతండ్రి తనకొడుక్కి పిల్లనిస్తానని వచ్చిన వారికి వినిపించేందుకో జాబితా వ్రాశాడు. అందులో పైన చెప్పిన వాటిల్లో సగమున్నాయి- పైగా మాకున్న ఆస్తిలో సగం లగ్నసమయాన పిల్లవాడికి రాసివ్వాలన్నాడు. ఇదిగాక యింకాపెళ్ళికొడుకు స్పెషలుగా కోరుతాట్ట.

'ఇందులో దేనికీ మేం తూగలేము"

"తూగలేము సరిగదా- అసలుకట్నం వాడంతటవాడు కోరే వాడైతే వాడికి నాపిల్లనివ్వనని నేను నిశ్చయించుకున్నాను"

"అలాయెక్కడనాగుతుందండీ!" అడిగినవాటిల్లో కొన్నైనా యిచ్చి కాళ్లుపట్టుకొని యేదో చెయ్యాలి'

'నాఉద్దేశం చెప్పాముగా'

'లేకపోతే సుబ్బకృష్ణకే యిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యండి'

'చెయ్యడానికేం చెయ్యొచ్చును. పరాయివాడుకాదు మేనల్లుడు, పెంపుభూమి లేకపోయినా- మనకీ పిల్ల వాడిక్కాత్రే కాబట్టి— ఇవ్వొచ్చును. కాని—"

'ఏమిటోసందేహం చెప్పండి!"

'ఎక్కడాదిస్న పెళ్లిపించకూడదు,

'కూడందైతే నేనుమాత్రం వెళ్లడిస్తానా!,

'వాడికి ఇరవైరెండేండ్లు వయస్సుదాటితే గండం వుందని భిగొప్పజ్యోతిష్కులు చెప్పారు.

జ్యోతిషం నిజమౌతుందా? డబ్బుకోసం చెబుతారు,

'డబ్బుకోసం అంతవాడవుతాడు— ఇంతవాడౌతాడంటారు గాని యిలాటివి చెప్పరు,

అయితే కృష్ణను విడిచిపెడితే వరుడేడీ?,

'లేకేం, వున్నాడు— రెండురోజుల కిందట తునిలో ఓసంబంధం వున్నట్టు తెలిసింది. శనివారాదివారాల్లో వెళ్లి చూస్తాను ఉత్తరం వ్రాశాను. శేషు జవాబొచ్చి తీరుతుంది,

'ఏమిందోయి, మధ్యాహ్నమువచ్చిన శుభలేఖ చూచుకున్నారా?,

"నాకివ్వం దే?"

"అమ్మాయిదాచింది. లేపి అడగనా?"

'ఇప్పుడొద్దుగాని ఏవూరునుంచో చెప్పిందా?,

పార్వతీపురంనుంచి వచ్చిందట.

'ఓహో— చూడక్కరలేదు— శేషు చూస్తాను. పిల్లనిలేపకు అక్కడోజమిందారు నాకు స్నేహితుడున్నాడు. ఆతని కూతురుపెళ్లి. అనుకుంటోనే వున్నాను"

'పిల్లకి త్వరగా సంబంధం ఏదోచూచి ముడిపెట్టాలి,

'అందుకేగా యీతొందరంతా, ఇక పడుకుందాం"

అని ఆభార్యాభర్తలిద్దరూ తమతమ పక్కలమీద వాలారు.

తెల్లవారడంతోనే రాధ నిన్నవచ్చిన శుభలేఖ తండ్రికిచ్చింది. అది చదువుతూంటే అన్నపూర్ణమ్మగారక్కడకు వచ్చి— అంతావిన్న తర్వాత మనమ్మాయి పెండ్లికి యిలా అచ్చువేయించాలండీ శుభలేఖలు.

'ఆలులేదు— చూలులేదు, కొడుకుపేరు సోమలింగ మంటావు నువ్వు—!

'పెళ్ళిలేకుండా వుండిపోతుందా ఏమిటి నాతల్లి'

'అదా! పరిస్థితులల్లా వున్నాయని అంటున్నాను.

నాన్నగారూ! ఈపెళ్ళికి మీరు వెడతారా?

తప్పకుండా వెళ్ళితీరాలమ్మా— అసలు ప్రతీవుత్తరంలోను కుటుంబసహితంగా రమ్మనివ్రాస్తాడు. కాని యీపెండ్లో మిమ్మల్ని కదపదలుచుకోలేదు. ఆపెళ్ళింపే పెళ్ళి లేకే పయాలు చేరాలి. నెల వుదరఖాస్తురాసి పడేస్తానో వారం"

మీరొచ్చేసరికో పదిరోజులు పడుతుందన్నమాట'

ఏమో—నేను స్కూలుకి పోతున్నాను.

అని స్కూలుకు వెళ్లి య్యెళ్లాగో రోజుగడిపేసి. సెలవుమంజూరుచేయించుకొని రాత్రిబండికి ప్రయాణమంతా సిద్ధంచేసుకున్నాడు. వెళ్లిపోయేటప్పుడు భార్యనుపిలిచి—ఇంట్లో జాగ్రత్తగావుండండని కూతుర్నోసారి పిల్చిలాడి నేనువచ్చేటప్పుడు నీనిసంబంధం చూసేవస్తాను. నాస్నేహితుడు సంబంధాన్ని గురించి ఎంతోగొప్పగా వ్రాశాడు అంటూ బండెక్కిపోయాడు.

నారాయణరావు పార్వతీపురం జమీందారుడైన స్నేహితునింటికివెళ్లి పెండ్లిసందట్లోమునిగిపోయాడు వివాహం అతివైభవంగా జరిగింది. తనుతునిలో ఏవరుణ్ని చూడ్డానికి దిగదలుచుకున్నాడో ఆవరుడు పార్వతీపురం జమీందారుగారింట్లో పెళ్ళికిహాజరయ్యాడు. ఆనా డతడక్కడ పండితులతో శాస్త్రవాదము – ఆశీర్వచనసమయములో ఆశుకవిత్వమూచెప్పి— సర్వజనాకర్షణీయుడై జమీందారుగారివల్ల విశేషంగా బహుమానాలు పొందాడు. ఆవరుడే యితడని తెలుసుకున్న నారాయణరావు ఆతనికే పిల్ల నియ్యదల్చుకొని, తిరిగి స్వగ్రామం చేరుకున్నాడు.

౭

నారాయణరావుగారు తునివెళ్ళి నీలకంఠానికి పిల్లనిస్తానని చెప్పడం—దైవనిర్ణీతంవల్ల వివాహ మతివైభవంగా జరగడం—నిమిషాలమీద జరిగిపోయింది—

నారాయణగారు ఏదోపనిమీద చెన్నపట్నంవెళ్లారు. తాత—తల్లిమాత్రమే యింట్లోవున్నారు. కృష్ణ మదరాసు వెడుతూ తిరిగి మేనత్తగారింటి కొచ్చాడు.

మధ్యాహ్నం భోజనాలు కాగానే రాధ ముస్తాబవడం మొదలెట్టింది. తల్లి పొరుగింటికెళ్లింది. రాధాకృష్ణులిద్దరే ఉన్నారు.

'ఈముస్తాబంతా యెందుకురాధా''

"పేరంటానికెళ్లాలి''

'అయితే నేనావలి కెడతాను'

"అక్కరలేదోయి—మనలోమనకి''

ఏదోనెపంమీద— రాధా ఆవీపుమీద మసగేమిటి— అంటూ ఆమెదగ్గరగా వీపుమీద నిమిరినట్లుగా స్పర్శచేశాడు. ఆమెచేతులోవున్న సిల్కుపరికిణి క్రిందపడిపోయింది.— వంగితీసుకోబోయి తూలికృష్ణమీదకు వాలింది కృష్ణ అలాగే రెండుచేతులతోను ఆమెను లేవనెత్తి మంచంమీదకు తీసుకెళ్లి పరుండజేసి— రాధా! తూలిపోయావు— కాలునొప్పిపెట్టిందా?— అంటూ మోకాలుమొదలు తొడలవరకు పిసకడం మొదలెట్టాడు. ఆమె అతని ముఖంలోకిచూస్తూ పైకిలేసబోయేసరికి వాళ్లిద్దరి క్రింది పెదిమలు కలుసుకున్నాయి.

రాధ శరీరం తన్మయత్వంపొందింది. ఒక్కసారిగా కృష్ణను తనపక్కమీదకు లాక్కొని బిగియార — కఱువుదీర — మనసులోని చవులూర — తనువులోని రక్తధారలు పైకూర — కవుగిలించింది. వారి హృదయాలల్లా తన్మయులై - ఆశయ్యాపై - క్రిందిమీదుగా — అధరచుంబనాలతో — కుచమర్దనాలతో — తొడలు తొడలు కలిపి ఏకైక మైథునసౌఖ్యానంద మనుభవించారు.

రాధా! తలుపుతియ్యమ్మా,

అనే తల్లిపిలుపువిని రాధాముస్తాబుకు సిద్ధమవుతోన్నట్టుగా పాతపరికిణీ చుట్టబెట్టుకొనివెళ్లి తలుపుతీసింది. అన్నప్రాన్నమ్మ కూతురిని చూసి — ఇంకాముస్తాబుకాలేదాఅంది.

తలదువ్వుకున్నాను. ముఖంయిద్దుకున్నాను. బట్టలుతీసుకున్నాను. బావ ఆయింట్లో పడుకొని నిద్రపోతున్నాడు. లేరాకట్టుకుంటూంటే లేస్తాడేమోఅని యీఒట్టుతో నేవున్నానంది.

త్వరగా కానిమ్మని తల్లికూడా ముస్తాబుకావడానికి కృష్ణపడుకున్నగదిలోకెళ్ళి అతణ్ణిలేపింది. అతడు కళ్లునులుపుకుంటూ లేచాడు.

అదేంనిద్ర-పొద్దుకూకొచ్చింది. లేవోయి"

అనంటే. లేచి బయటకొచ్చాడు. నూతిదగ్గరకెళ్లి కాళ్ళూ చేతులూ మొగమూ కడుక్కొని తువ్వాలుకోసం తొందరగా గదిలోకెళ్లాడు. రాకు—రాకు— అంటుంది మేనత్త- ఏంకావాలంటుంది. రాధ.

రాధ సగంసగం కట్టుగుంటూన్న పైటపరికిణీ అంచులు వదులుగా పట్టుకొని తువ్వాలుపట్టుగొచ్చింది. తల్లీకుతుళ్లిద్దరూ ముస్తాబై వెంటకాని కెళ్లారు. రాధ సరస్వతినిచూసేసరికి తనుసమస్తాని తెకూడా ఇలాచేస్తానని అస్తమానమూ ఆవు సేతలుచుకుంటూ సరస్వతిని విడువలేక యింటిగొచ్చింది.

మఱునాడుదయం కాఫీ సేవించగానే అన్నపూర్ణమ్మ కాలువకు వెళ్ళడానికి బిందెపట్టుకు బయలుదేరింది. పొద్దుటినుంచీ రాధా కృష్ణులిద్దరూ ఆగదిలోనే యున్నారు. తల్లి కాలువకు వెళ్ళబోతూ రాధనుపిలిచి- అమ్మాయీ! రాత్రికట్టుకున్న పరికిణీ- జాకట్టుయిస్తే జాడించుకొస్తా నియ్యమ్మా- అంటే రాధ ఆబట్టలువిడచి కొత్తవి కట్టుకొని దగ్గరకురాగానే తెల్లపోయి—

ఇలారావే— ఇలారా—అలా సావిట్లోకినడు— చేతులో పరికిణీ బాగా మడతలువిప్పు—

ఆ! ఆగదిలోకి నడు— బయటకు రాకు—

నే నిప్పుడేవస్తాను—

అంటూ పొరుగింటిరమణమ్మగారిని పిలిచి—మా అమ్మాయి సమర్తాడిందండీ—అన్నది.

"అనుకుంటూన్నదేకదూ! ఇవ్వాళవారం-వర్జం- అన్నీ మంచివే"

ఇదే

తొలిసమర్త!

తొలిసమర్త

తొలిసమర్త!!!

అనే మేనత్తమాటలు విని కృష్ణబైట కొచ్చాడు.

రాధ పెద్దమనిషయిందోయి—

ఆ హా!

తొలిసమర్త

దీనిసరువాయికథ మలిసమర్తలో చదవండి.
